

[REDACTED]

MINISTERIE VAN DEFENSIE

Militaire Inlichtingendienst

Postbus 20701
2500 ES 's-Gravenhage

Telefoon 070 - 3 18 73 87
Telefax 070 - 3 18 79 51

Aan:

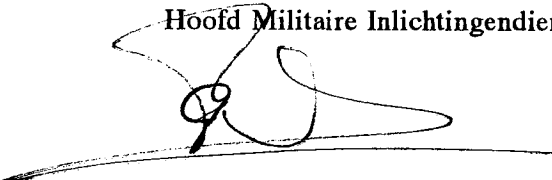
- Zie verzendlijst

Uw brief	Uw kenmerk	Ons nummer	Datum
		DIS/95/12.13.4/904	10 april 1995

Onderwerp: Joegoslavië: recente ontwikkelingen
(nr 16/95)

1. Hierbij doe ik U toekomen een notitie over de recente ontwikkelingen in het voormalige Joegoslavië.
2. Zonder bijlage is deze brief ongerubriceerd.

Hoofd Militaire Inlichtingendienst

P.C. Kok
Commandeur

Bijlagen
één (1)

Bezoekadres
Kalvermarkt 28
's-Gravenhage

Doorkiesnummer
070 - 3 18 66 34

Verzoeken bij beantwoording datum, nummer en onderwerp te vermelden

[REDACTED]

[REDACTED]

VERZENDLIJST behorende bij brief MID nr. DIS/95/12.13.4/904 d.d. 10 april 1995

AAN:

Coördinator van de Inlichtingen- en Veiligheidsdiensten
(Secretaris Generaal Ministerie Algemene Zaken)

Hoofd Binnenlandse Veiligheidsdienst
t.a.v. Dhr. [REDACTED]

Ministerie van Buitenlandse Zaken
t.a.v. plv DGPZ

NL-HPMV NAVO-Brussel

IMS/INT DIV, t.a.v. kol [REDACTED], d.t.v. HPMV

INTERN:

HMID
HACIV t.a.v. BCI
HAI
HMA
CIC
Archief

Bijlagen
één (1)

Bezoekadres
Kalvermarkt 28
's-Gravenhage

Doorkiesnummer
070 - 3 18 66 34

Verzoekte bij beantwoording datum, nummer en onderwerp te vermelden

[REDACTED]

MINISTERIE VAN DEFENSIE
MILITAIRE INLICHTINGDIENST/CO

ONTWIKKELINGEN IN DE VOORMALIGE JOEGOSLAVISCHE FEDERATIE

16/95

(Afgesloten 101400 APR 1995)

Conclusie/voorzicht

Het bestand in Bosnië-Herzegovina, dat formeel nog tot 30 april geldt, wordt nauwelijks nog nageleefd. In verreweg de meeste gevallen heeft het militaire initiatief gelegen aan de zijde van de Bosnische strijdkrachten, die pogingen doen het feitelijke frontverloop in overeenstemming te brengen met het voorstel van de Contactgroep. In noordoost-Bosnië is echter gebied veroverd dat door de Contactgroep niet aan de Moslims is toebedacht.

Ondanks nadere afspraken over verbetering van de betrekkingen tussen Bosnische Kroaten en Moslims blijft er sprake van spanningen tussen beide bevolkingsgroepen, die deze samenwerking in de praktijk onder druk zullen blijven zetten.

Er blijft sprake van uiteenlopende visies over de toekomstige taken van UNPROFOR/UNCRO in Kroatië. Er moet rekening mee worden gehouden dat de vervolgonderhandelingen over taken en bevoegdheden van de VN-vredesmacht in Kroatië moeizaam zullen verlopen en een niet voor alle partijen aanvaardbaar resultaat zullen hebben.

Bosnië-Herzegovina

De afgelopen weken zijn gekenmerkt door een aanzienlijke opleving van de militaire operaties in Bosnië-Herzegovina. In verreweg de meeste gevallen lijkt het initiatief te zijn uitgegaan van de Bosnische regeringsstrijdkrachten. Zij hebben, zoals reeds eerder gemeld, het bestand dat sinds 31 december 1994 van kracht is, gebruikt voor een reorganisatie en een aanzienlijke verbetering van hun uitrusting. De afgelopen weken hebben zij herhaaldelijk onderstreept geen belang te zien in verdere verlenging van het bestand (dat formeel op 30 april a.s. afloopt). Dit bestendigt in hun ogen de status quo in Bosnië-Herzegovina, die in Bosnisch-Servisch voordeel is.

De Bosnische operaties concentreren zich in een tweetal gebieden. Zo hebben de Moslims inmiddels enige terreinwinst geboekt ten westen van de stad Travnik. Naar eigen zeggen is hun uiteindelijke doel de verovering van de steden Donji Vakuf en Jajce, die sinds 1992 onder Bosnisch-Servische controle

staan, maar volgens de volkstelling van 1991 een Moslim-meerderheid hadden. In het voorstel van de internationale Contactgroep voor een territoriale verdeling van Bosnië-Herzegovina worden beide genoemde steden dan ook aan de Moslims toebedacht. Jajce beheerst een belangrijk verkeersknooppunt en het verlies daarvan zou voor de Serviërs ernstige complicaties met zich meebrengen voor de verbinding tussen Banja Luka enerzijds en Bihac/UNPA-zuid anderzijds. Bovendien zou de verovering van die twee steden, en met name Jajce, waar in de Tweede Wereldoorlog de Republiek Joegoslavië is uitgeroepen, belangrijke prestige-winst voor de Moslims betekenen.

Het andere speerpunt van de Bosnische militaire operaties is gelegen ten noordoosten van Tuzla en lijkt erop gericht beheersing te verwerven van het Majevisa-gebergte. Van daaruit hebben de Serviërs in het verleden, en ook onlangs nog als vergelding voor de Moslim-aanvallen, beschietingen uitgevoerd op de stad Tuzla. Indien de Bosnische strijdkrachten er echter in zouden slagen de Majevisa-heuvels te veroveren, dan zouden zij het verkeer in de nabijgelegen Posavina-corridor (de belangrijkste verbinding tussen de "Servische" gebieden in oost- en west-Bosnië), alsmede in de Servische corridor bij Zvornik (van belang voor verkeer tussen Bjeljina en de overige Servische gebieden in oost-Bosnië) in ernstige mate kunnen hinderen en daarmee de Servische strategische belangen schaden.

Opmerkelijk is overigens dat het plan van de Contactgroep niet voorziet in verdere terreinwinst voor de Moslims in de Majevisa-heuvels. Tot op heden waren alle waargenomen militaire inspanningen van de Moslims erop gericht het feitelijke frontverloop méér in overeenstemming te brengen met dit plan. Hoewel in beginsel denkbaar is dat aan de recente operaties tactische overwegingen ten grondslag liggen (zoals het vrijwaren van Tuzla voor verdere Servische beschietingen) moet in de praktijk rekening worden gehouden met de mogelijkheid dat de Bosniërs zich ook in andere gevallen buiten de door de Contactgroep geïndiceerde grenzen zullen begeven en niet bereid zullen zijn dergelijke gebieden weer af te staan in het kader van een eventuele vredesregeling.

Overigens is in het verleden herhaaldelijk gebleken dat de Bosnische strijdkrachten weliswaar in staat waren een lokaal overwicht op de Serviërs te vestigen en daardoor terreinwinst te boeken, maar vaak moeite hadden deze winst te consolideren. Tegen die achtergrond moet er rekening mee worden gehouden dat de Serviërs op niet al te lange termijn versterkingen zullen aanvoeren naar de bedreigde regio's en in staat zullen zijn het terreinverlies tenminste voor een deel weer ongedaan te maken.

Naar aanleiding van de recente Bosnische initiatieven heeft de Bosnisch-Servische politieke leider Karadzic een brief gestuurd aan een aantal internationale leiders, onder wie de presidenten van de VS en Rusland, waarin hij de internationale gemeenschap oproept een einde te maken aan de aanvallen. Met name vroeg hij aandacht voor het feit dat de internationale gemeenschap met begrip heeft gereageerd op de Bosnische offensieven, hoewel deze een inbreuk betekenden op het nog heersende bestand, en pas protesteerden toen de Serviërs op de Bosnische operaties reageerden. De oproep van Karadzic houdt vanzelfsprekend vooral verband met zijn streven de status quo in Bosnië-Herzegovina,

die in Servisch voordeel is, zo lang mogelijk te handhaven. Zoals uit zijn benadering al blijkt, zal zij echter ongetwijfeld mede worden gebruikt als illustratie voor eerdere beschuldigingen van Bosnisch-Servische zijde dat de internationale gemeenschap in de praktijk niet neutraal is, maar op de hand van de Moslims.

Karadzic heeft onlangs gedreigd dat hij de VN-eenheden in Bosnië-Herzegovina als vijanden zal beschouwen indien zij zouden vragen om NAVO-luchtaanvallen tegen de Bosnische Serviërs. Hij onderstreepte dat UNPROFOR in dat geval feitelijk bondgenoot van de Moslims zou zijn geworden. Vermeldenswaard is overigens dat Karadzic tevens de Bosnische regering waarschuwde dat voortdu- ring van de operaties zou inhouden dat er geen sprake meer kon zijn van een "territoriaal akkoord". Met name onderstreepte hij dat hij in dat geval opnieuw zou aandringen op "verdeling dan wel annexatie" van Sarajevo. Hoewel de dreigementen van Karadzic zoals gebruikelijk voor meerderlei uitleg vatbaar zijn en ten dele overeenkomen met eerdere uitlatingen van zijn kant, is met name het verband dat hij legde tussen een "territoriaal akkoord" en de verdeling van Sarajevo opmerkelijk. Denkbaar is dat zij verband houden met eerdere aanwijzingen dat Serviërs en Moslims een (mogelijk stilzwijgend) akkoord hebben gesloten de Moslim-enclaves aan de oostgrens (Zepa, Gorazde, Srebrenica) in het kader van een eventuele vredesregeling in te ruilen voor (delen van) Sarajevo. Beide partijen zouden hierbij voordeel hebben, omdat Sarajevo (dat volgens de volkstelling van 1991 in geen enkel district een Servische meerderheid kende) in het kader van de door de Contactgroep voorgestel- de verdeling vrijwel geïsoleerd zou liggen van de overige Servische gebieden, en de Moslim-enclaves voor de Moslims uiterst moeilijk bereikbaar zouden zijn. Wellicht heeft Karadzic met de genoemde uitspraak de Moslims willen waarschuwen dat voortzetting van de offensieve operaties een dergelijke uitruil in gevaar zou kunnen brengen.

De Bosnische ambassadeur in Zwitserland, Filipovic, heeft onlangs een bezoek gebracht aan de Servische president Milosevic. Volgens officiële verklaringen heeft hij nogmaals benadrukt dat de Bosnische regering verdere vredesonderhandelingen over Bosnië-Herzegovina afhankelijk stelt van aan- vaarding door de Bosnische Serviërs van de voorstellen van de Contactgroep en van erkenning van Bosnië-Herzegovina door "Joegoslavië". Laatstgenoemde eis is onlangs door de Bosnische president Izetbegovic gesteld; aanvankelijk was door Bosnische functionarissen slechts aanvaarding van het Contactgroep-plan als voorwaarde voor nieuwe besprekingen geformuleerd.

Het bezoek van Filipovic is aanleiding geweest voor hernieuwde geruchten dat Milosevic op korte termijn bereid zou zijn Bosnië-Herzegovina (en Kroatië) formeel te erkennen. Daarop wordt door functionarissen van laatstgenoemde republieken reeds geruime tijd aangedrongen, met name omdat Milosevic daarmee formeel afstand zou nemen van het streven naar een Groot-Servische staat. Hoewel het streven daarnaar waarschijnlijk het uiteindelijke doel van zowel Milosevic als de meeste andere Servische leiders blijft, is niet uitgesloten dat hij desondanks bereid zou zijn tot formele erkenning van de buurrepublieken, omdat dit zijn internationale aanzien zou verbeteren en daardoor de

basis zou kunnen leggen voor opheffing van de sancties tegen "Joegoslavië", hetgeen een doelstelling van Milosevic voor de korte termijn vormt.

In dit verband is vermeldenswaard dat Milosevic ook onlangs is bezocht door een afgezant van de Indonesische president Suharto. Deze heeft zoals gemeld bij gelegenheid van een recent bezoek aan Sarajevo een vredesvoorstel gedaan, dat ook onder meer gebaseerd is op wederzijdse erkenning van alle voormalige Joegoslavische deelstaten. Hoewel geen nadere gegevens verstrekt zijn, kan ook het Indonesische bezoek derhalve een indicatie zijn dat Milosevic een genoemde erkenning in ieder geval in overweging neemt.

Overigens is met name het bezoek van Filipovic voor Bosnisch-Kroatische media aanleiding geweest voor speculaties over een mogelijke onderlinge overeenkomst tussen Serviërs en Moslims in Bosnië-Herzegovina, ten koste van de Kroaten. Zij stelden dat de belangen van Izetbegovic en Milosevic met betrekking tot de eventuele erkenning van Bosnië-Herzegovina en aanvaarding van het plan van de Contactgroep overeenkomstig zijn. In dat verband werd tevens de vrees geuit dat de Moslims slechts streven naar een Federatie met de Kroaten omdat zij die op grond van hun veel grotere aandeel in de bevolking kunnen domineren. Hoewel het op zijn minst prematuur is om aan te nemen dat er ruimte bestaat voor een akkoord tussen Serviërs en Moslims, geven de geciteerde uitspraken van de Kroaten eens te meer aan hoe groot hun wantrouwen ten aanzien van de Moslims nog steeds is. De kans op vruchtbare onderlinge samenwerking blijft daardoor uiterst beperkt.

Onlangs zijn in de Duitse hoofdstad Bonn nadere overeenkomsten getekend tussen Bosnische Kroaten en Moslims over de verdere uitwerking van de akkoorden van Washington, die zoals bekend de basis vormen voor onderlinge samenwerking in het kader van een Federatie, die vervolgens confederale verbanden zou aangaan met Kroatië. Daarbij is onder meer bepaald dat op zeer korte termijn in alle door Moslims of Kroaten beheerste plaatsen een gemengd stadsbestuur zal worden geïnstalleerd. Uiterlijk op 15 april a.s. moeten in alle kantons waarin het akkoord van Washington voorziet, gemengde regionale bestuursraden bestaan. Op die datum zullen volgens de akkoorden de instellingen van de republiek "Herceg-Bosna" (de "Kroatische Republiek" in Bosnië-Herzegovina) hun functies overdragen aan de Federatie en vervolgens ontbonden worden. De instellingen van de Bosnische regering daarentegen zullen hun bevoegdheden zodanig inperken dat de Federatie zijn grondwettelijke functies kan uitoefenen.

De in het verdrag van Bonn gebezigde formuleringen zijn opmerkelijk, omdat op grond daarvan "Herceg-Bosna" op korte termijn feitelijk ontbonden wordt, terwijl de Bosnische instellingen naast die van de Federatie zullen blijven bestaan, hoewel met beperkte bevoegdheden. In de praktijk lijkt het Bosnisch-Kroatische streven er juist op gericht te verhinderen dat de Moslims invloed verwerven in de "Kroatische" gedeelten van Bosnië-Herzegovina. De Kroaten lijken de mogelijkheid open te willen houden deze gebieden in een later stadium bij Kroatië zelf te voegen. Zij staan echter onder grote

buitenlandse druk, met name van de kant van Duitsland en de VS, om de samenwerking met de Moslims uit te breiden en de basis te leggen voor een levensvatbare Federatie tussen beide groeperingen. Ook de akkoorden van Bonn zijn vermoedelijk het resultaat van die buitenlandse druk. Hoewel beide genoemde Kroatische doelstellingen onverenigbare elementen lijken te bevatten, zal de Kroatische regering er in de praktijk naar blijven streven toe te geven aan de buitenlandse druk zonder daarmee de door haar gewenste weg volledig af te sluiten.

Kroatië

De Veiligheidsraad van de VN heeft eind maart besloten de vredesoperaties in het voormalige Joegoslavië aan verschillende resoluties en mandaten te onderwerpen. Aanleiding was het dreigement van de Kroatische regering om haar instemming met verder verblijf van UNPROFOR in Kroatië in te trekken. Hoewel zij te elfder ure had ingestemd met een (tijdelijke) nieuwe verlenging van het mandaat, had zij deze concessie afhankelijk gesteld van een aantal eisen. Zo drong zij erop aan dat de naam van UNPROFOR zodanig zou worden gewijzigd dat daarin de naam "Kroatië" zou worden opgenomen. Bovendien eiste zij dat het accent van de vredesoperatie zou worden verlegd naar de grenzen van het land met Bosnië-Herzegovina en "Joegoslavië". Als reactie daarop hadden met name de Macedonische, maar ook de Bosnische autoriteiten de wens te kennen gegeven om de VN-mandaten voor hun republieken los te koppelen van dat voor Kroatië. Inmiddels is besloten dat de VN-operatie in Kroatië zal worden aangeduid met UNCRO ("UN Confidence Restoration Operation [in Croatia]"). De vredesmacht in Macedonië wordt hernoemd in UNPREDEP ("UN Preventive Deployment Force"), terwijl UNPROFOR in Bosnië-Herzegovina zijn oorspronkelijke naam behoudt.

De achtergrond voor de opstelling van de Kroatische regering is dat zij het zich niet kan veroorloven de steun van de internationale gemeenschap, en met name het Westen, te verliezen, niet in de laatste plaats ook gezien de situatie in Bosnië-Herzegovina. Daarom heeft zij zich uiteindelijk gevoelig betoond voor de pleidooien van het Westen voor verdere verlenging van het VN-mandaat voor Kroatië. Anderzijds staat de regering onder binnenlands-politieke druk, met name van de kant van de Kroatische strijdkrachten en de interne vluchtelingen (Kroaten die door de Serviërs uit de UNPA's zijn verdreven) om een eind te maken aan het mandaat, dat in Kroatische ogen de status quo bestendigt en het herstel van het Kroatische gezag over de UNPA'S verhindert.

Kroatische functionarissen hebben de jongste VN-resoluties als een zege gepresenteerd. Zo heeft de Kroatische minister van Buitenlandse Zaken Granic onlangs gesteld dat "de UNPA's niet meer bestaan" en dat er in de VN-resolutie over UNCRO geen melding meer wordt gemaakt van het "voormalige Joegoslavië". Deze uitspraken zijn vanzelfsprekend bedoeld om ten opzichte van de Kroatische nationalistische te onderstrepen dat er ondanks voortzetting van de VN-aanwezigheid in Kroatië toch sprake is van vooruitgang in de door hen gewenste richting. Aangenomen wordt echter dat de Kroatische regering zich in de vervolgonderhandelingen over de verdere invulling van het UNCRO-mandaat, die de komende maand moeten worden gevoerd, weinig compromisbereid zal opstellen teneinde

verdere binnenlandse kritiek te vermijden. Daardoor wordt de kans op een doorbraak in de besprekingen met de Kroatische Serviërs verder verkleind.

In de Krajina, de "Servische Republiek" in Kroatië, is met teleurstelling gereageerd op de jongste besluitvorming in VN-kader. President Martić van de Krajina heeft gesteld dat de VN is gezwicht voor "Kroatische chantage" en dat zijn land, ondanks de naam UNCRO die onderstreept dat de Krajina deel uitmaakt van Kroatië, blijft vasthouden aan onafhankelijkheid van dat land. Ook verwierp hij een substantiële aanwezigheid van VN-eenheden aan de grens tussen Kroatië en Bosnië-Herzegovina, vanzelfsprekend omdat daardoor de internationale erkenning van die grens wordt benadrukt en omdat grensoverschrijdende (militaire) bijstand tussen de Kroatische en Bosnische Serviërs daardoor bemoeilijkt zou worden. Overigens is de aanwezigheid van VN-troepen in Kroatië met name in Servisch belang, omdat daardoor de mogelijkheid van grootschalig Kroatisch militair optreden tegen de Krajina in ieder geval voor een deel bemoeilijkt wordt. Hoewel incidentele gevallen van Servische agressie tegen leden van UNPROFOR/UNCRO ook in de toekomst waarschijnlijk zijn, zullen de autoriteiten van de Krajina er zeker voor waken dat dergelijke incidenten niet leiden tot volledige aftocht van de VN uit Kroatië.

De Kroatische regering heeft vorige week melding gemaakt van de aanvoer van "Joegoslavische" wapens en manschappen naar UNPA-oost. Tientallen nieuwe tanks en andere zware wapens zouden de afgelopen weken de Donau, die ter plekke de grens vormt tussen Vojvodina (Servië) en UNPA-oost, zijn overgebracht. Geen van deze meldingen is tot op heden bevestigd. Het merendeel kan verband houden met het feit dat zowel de SVK in UNPA-oost als de "Joegoslavische" strijdkrachten aan de andere zijde van de grens onlangs militaire oefeningen hebben gehouden. Er zijn echter indicaties die aannemelijk maken dat er toch op beperkte schaal wapens over de grens zijn getransporteerd. Het is echter onduidelijk of het hier maatregelen van permanente aard betreft. Mogelijk heeft "Joegoslavië" in het licht van de recente spanningen tussen Kroatische Serviërs en Kroaten de bereidheid willen onderstrepen om, indien noodzakelijk, bij te dragen aan de verdediging van UNPA-oost tegen eventuele Kroatische aanvallen. Zoals bekend bestaan er nauwe banden tussen deze UNPA en het aangrenzende "Joegoslavië". Ook is niet uitgesloten dat de wens een rol heeft gespeeld om de reacties van UNPROFOR (en NAVO) op deze maatregelen te testen.

In Zagreb is vorige week een monument onthuld ter nagedachtenis van de (Duitse en Kroatische) leden van de Duitse Wehrmacht die in de Tweede Wereldoorlog zijn omgekomen op Kroatisch grondgebied. Zoals bekend was in Kroatië gedurende die oorlog een collaboratiebewind aan de macht, dat onder meer verantwoordelijk was voor de dood van tienduizenden Serviërs. Om die reden moet worden aangenomen dat deze publieke hulde geenszins zal bijdragen aan het herstel van het vertrouwen tussen Serviërs en Kroaten en derhalve naar verwachting het vredesproces in Kroatië negatief zal beïnvloeden.